

Nacistický zábor po Mnichovu 1938

Jiří Nenutil, Martin Váňa, Lukáš Funk: Územní ztráty Československa po Mnichovské dohodě na území dnešní ČR (Německý zábor). Realizováno z projektu SGS-2013-052 "Právní skutečnosti nacistické okupace a jejích důsledků" řešitel JUDr. Vilém Knoll, Ph.D.

„Šbalte to, republika je už vyřízená, nemá to smysl“

Legaiční rada, Hubert Masařík, Mnichov 30. září 1938

Vyhláškou ministerstva vnitra dne 11. listopadu 1938, č. j. 91.604/1938-9, o zániku mandátů některých členů Národního shromáždění podle §u 2 opatření Stálého výboru ze dne 27. října 1938, č. 253 Sb. z. a n. byla zakotvena do Československého právního řádu protiústavní akceptace mocenské zvláště velmocí, signatářů Mnichovské dohody. Mnichovský diktát byl přijat pod tlakem hrozby pustošivé války spojenci opuštěného Československa proti drtivé převaze na třech světových stranách obkličující nacistické Třetí říše. Vědomým porušením Ústavy z roku 1920 vládou Republiky československé v čele s prezidentem Edvardem Benešem zakládá právní podklad pro odzúdnání a faktickou nulitu zvoleného řešení, a tím legalizovaly budoucí snahy o obnovu státu v jeho původních hranicích. Toto odvrácení válečného masakru bylo vykoupeno řadou lidských tragédií, obětováním území a jeho obyvatel nacistické říši a v konečném důsledku vedlo ke ztrátě legitimacy a zhroutil demokratického režimu první Československé republiky.

Na základě Mnichovské dohody překročili první vojáci 1. října 1938 pod vedením generálplukovníka Wilhelma von Leeba hranice Československé republiky. Prvními obsazenými oblastmi byly na jihu Čech pošumavské oblasti. Jelikož se museli českoslovenští vojáci z těchto oblastí předem stáhnout, nesetkali se s žádným odporem. Z obavy z možných střetů byla večer 30. září 1938 v Berlíně uzavřena dohoda o pohybech pro 1. října a dny následující. Tato dohoda určovala tříkilometrovou neutrální zónu mezi stahující se československou armádou a německými okupačními silami.

Do 10. října byla obsazena zbývající tři územní pásma v Čechách i na Moravě. Na průběh záboru dohlíželi vojenští pozorovatelé všech signatářů mnichovské dohody, kteří informovali jak berlínský mezinárodní výbor, tak československou vládu.

Rozsah zbývajících územně nejrozsáhlejšího pátého pásma měl být určen mezinárodním výborem, který sídlil v Berlíně složený ze zástupců států, které podepsali mnichovskou dohodu a Československa. Za Německo Erich von Weizsäcker, za Itálii Bernardo Attolico, za Velkou Británii Neville Henderson, za Francii Francois Ponce a za Československo Vojtěch Mastný. Dále byly ustanoveny tři podvýbory, které řešily otázky menšího významu. Jeho úkolem bylo také určit území, kde obyvatelstvo rozhodne lidovým hlasováním, zda chce zůstat součástí Československa nebo se připojí k Německu. Zpočátku jednání komitétu probíhala standardními diplomatickými způsoby, ovšem už po dvou dnech začali Němečtí zástupci vystupovat s kategorickými žádostmi a příkazy, tak jak to nařizovala Hitlerova směrnice. Definitivní tečkou za diplomatickými jednáními udělal Hitler 4. října 1938, kdy prostřednictvím Ericha von Weizsäckera a ministra zahraničí Joachima von Ribentropa oznámil západním vyslancům úmysl stanovit 5. pásmo pouze dle německého hlediska v souladu se jeho strategickými cíly a předložil nové mapy a pohrozil, že v případě nepřijetí jeho požadavků, vypoví Německo Mnichovskou dohodu a vynutí si je silou.

Dne 5. října 1938 byla takto nová mapa přijata velvyslanci Velké Británie a Francie, následně souhlasily i jejich vlády. Vojtěch Mastný informoval Československou vládu o německých ultimativních požadavcích a konstatoval, že pomoc západních zemí v této věci je chabá a neúčinná. Československo pak dostalo 24 hodin na akceptaci německých požadavků. Stejně jako v případě mnichovské dohody je mělo přijmout bez odporu.

Začátkem listopadu 1938 si Německo, dále nad rámec 5. pásma, vymohlo připojení více než sta českých obcí na Jilemnicku, Českosudsku a Chodsku. Proti tomuto jednání nepomohly ani jazykové a národnostní argumenty nebo agitace u západních spojenců. Problematika hranic Československa pro ně byla již jen nepřijemná kauza, která byla uzavřena.

Definitivní tečkou za výše zmíněnými událostmi se stal 20. listopad 1938, kdy byl podepsán československo-německý protokol o státních hranicích, který byl následující den potvrzen berlínských mezinárodním výborem.

Avšak i přes tyto akty pokračovala snaha Německa nadále upravovat hranice ve svůj prospěch. Docházelo k dalším svévolným úpravám hranic například na Litoměřicku, Znojemsku, Lounsku, Ratibořicku, dalším záborům Chrástava, Stádko u Šternberka nebo dobrovolnému předání pod hrozbou síly Trnávka, Lazy u Jevíčka. Tento stav nejistoty skončil definitivně až okupací 15. března 1939.

„Zlomené Československo se noří do tmy“
Winston Churchill,

1) ŠALÁT, MICHÁLEK. Poslanecká sněmovna, Protokol, 151. Schůze, 17. listopadu 1938. Online cit. 2013-8-24. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/stenprot/151schuz/s151001.htm>

2) STRAKA, Karel. Vojáci, politici a diplomaté. Československá vojenská delegace na jednání mezinárodního výboru v Berlíně a odstoupení českého pohraničí v říjnu 1938. 1. Vyd. Praha: Ministerstvo obrany Agentura vojenských informací a služeb 2008. Str. 36-54

3) Více: KUKLÍK, Jan, NĚMEČEK, Jan, ŠEBEK Jaroslav. Dlouhé stíny mnichova. 1. Vyd. Praha: Auditorium 2011. Str. 81-94

4) GEBHART, Jan, KUKLÍK, Jan. Velké dějiny země Koruny české. Svazek XV.a 1938-1945. 1. Vyd. Praha a Litomyšl: Paseka 2006. Str. 12-13